



*The Journal of Academic Social Science Studies*

**JASSS**

*International Journal of Social Science*

*Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1976>*

*Volume 6 Issue 8, p. 499-510, October 2013*

## **21.YÜZYILDA GÜVENLİK SORUNLARI: BİR TEHDİT UNSURU OLARAK NÜKLEER SİLAHLAR\***

*SECURITY ISSUES IN THE 21st CENTURY: NUCLEAR WEAPONS AS A THREAT*

*Öğr. Gör. Kadir SANCAK*

*Gümüşhane Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü*

### **Abstract**

Nuclear bombs are the most destructive weapons developed so far in the world history. First used in 1945, these weapons have since become the most important subject of arguments on international security. As of today there nine countries with nuclear arms in the world and a big struggle is underway in the international arena to prevent this number from increasing. North Korea was the first country to acquire these weapons in the twenty first century and having sought nuclear technology, Iran is also thought to be intent on production of such weapons. On the other hand, the main concerning point from the perspective of international security is that the rise of new nuclear weapon states may pave the way for terror organization to somehow acquire such weapons.

This study firstly looks at the struggle underway in the international system to prevent an increase in the number of countries with nuclear weapons. In this regard the nuclear activities of North Korea and Iran are assessed and it

---

\*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

is said that the Western world and especially the USA is thought to be considering the issues with a constructivist understanding. In the second chapter it is emphasized that another aspect of the nuclear threat for the international security is about the terrorist organizations. While there is a belief that the nuclear states will act rationally, the terrorist organizations who behave wholly in contrast with this approach pose a serious cause of concern because of frightening results that may occur if they get their hands on such weapons. In this sense the importance of international cooperation is mentioned as a final note.

**Key Words:** Nuclear Weapons, International Security, International Terrorism, Identity

### Öz

Dünya tarihi içerisinde bugüne kadar geliştirilmiş tahrip gücü en yüksek silahlar nükleer olanlardır. İlk kez 1945 yılında kullanılan bu silahlar o tarihten itibaren uluslararası güvenlik tartışmalarının ilk sırasında yer almaktadır. Bugün itibariyle nükleer silahlara sahip olan ülke sayısı dokuzdur ve bu sayının daha fazla artmaması için uluslararası alanda büyük bir mücadele yürütülmektedir. 21. Yüzyıl itibariyle bu silahlara sahip olan ilk ülke Kuzey Kore olmuştur ve nükleer teknoloji peşinde çaba sarfeden İran'ın da bu silahları üretme niyetinde olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte uluslararası güvenlik açısından endişe verici olan nükleer silahlara sahip yeni devletlerin ortaya çıkması ile birlikte uluslararası terör örgütlerinin de bu silahları bir şekilde elde etme ihtimalidir.

Bu çalışmada öncelikle nükleer silahlara sahip olan ülke sayısının artmaması için uluslararası sistemde verilen mücadele ele alınmaktadır. Bu doğrultuda Kuzey Kore ve İran'ın nükleer faaliyetleri söz konusu edilmekte ve başta ABD olmak üzere genel anlamda Batı dünyasının konstrüktivist anlayışla meselelere yaklaştığı ifade edilmektedir. İkinci kısımda ise nükleer tehdidin uluslararası güvenliği ilgilendiren bir başka boyutunun terör örgütleri ile ilgili olduğuna vurgu yapılmaktadır. Devletlerin rasyonel davranacaklarına olan inanca karşın bu yaklaşımdan tümüyle uzak hareket eden uluslararası terör örgütlerinin bu silahlara sahip olmasının ne derece ürkütücü sonuçlara yol açabileceğine işaret edilmektedir. Bu bağlamda son olarak uluslararası işbirliğinin önemine dikkat çekilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Anahtar Kelimeler: Nükleer Silahlar, Uluslararası Güvenlik, Uluslararası Terör, Kimlik

## GİRİŞ

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte başlayan dönem uluslararası sistemin ne şekilde işleyeceğinin kestirilemediği ve hakkında çok farklı tanımlamaların yapıldığı belirsizliklerle dolu bir yapı arzetime başlamıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılması ile meydana gelen güç boşluğunda yeni çatışma bölgeleri ortaya çıkmış, öncesine oranla daha fazla çatışmanın yaşandığı kaotik bir uluslararası yapı gözlenmiştir. ABD'nin tek süper güç olarak kaldığı bu dönemde uluslararası sistemin alacağı yeni şekil *tarihin sonu*(Fukuyama, 2012) veya *medeniyetler çatışması*(Huntington, 2005) gibi kavramlar etrafında tartışılmaya başlanmış, eski tehdit algılamalarının ortadan kalkması ile birlikte uluslararası güvenlik açısından belirsiz bir dönem başlamıştır. Varşova Paktı'nın dağılmasıyla başlayan yeni dönemde NATO'nun varlığını devam ettirip ettirmeyeceği tartışmaları, uluslararası güvenlik stratejilerinin neye göre ve kime karşı geliştirileceği konusundaki belirsizlikler 11 Eylül 2001 tarihinde İkiz Kuleler'e yapılan saldırılarla son bulmuştur. Medeniyetler çatışması tartışmaları ile teorik altyapısı daha önce hazırlanan ve *İslami terör* adıyla ortaya çıkan yeni düşman, uluslararası güvenlik stratejilerinin hazırlanmasında ihtiyaç duyulan *öteki* olarak komünist tehlikenin yerini almıştır. 11 Eylül saldırıları ile birlikte uluslararası güvenlik alanında yeni tehdit algılamaları ve onlara karşı geliştirilen yeni güvenlik stratejileri ortaya çıkmış, nükleer güç sorunu da bu yeni düşman olgusu etrafında tartışılmaya başlanmıştır. Daha önce devletten devlete karşı gelişen tehditlere bu saldırılarla birlikte devlet dışı bir yapılanma olan uluslararası terör veya yine yaygın bir kullanım olan *küresel terör* olgusu eklenmiştir. Böylece nükleer silahlar sorununun iki ayrı boyutu ortaya çıkmış, tehdidin bir tarafı devletlerden kaynaklanırken diğer tarafta uluslararası terör örgütleri yer almıştır.

### I. Devlet Merkezli Tehditler

Teknolojik olarak nükleer enerji ile nükleer silah üretimi arasında önemli bir farkın bulunmaması nedeniyle, nükleer enerji teknolojisine sahip olmayan fakat olma yolunda çalışmalar yapan ülkelerin bu yoldaki faaliyetlerine kuşku ile yaklaşılmaktadır. Bu nedenle de 21. yüzyılda nükleer silahlar konusundaki tartışma nükleer silahların yayılmasının engellenmesi için özellikle niyetleri hususunda kuşku duyulan ülkelerin nükleer teknoloji ile ilgili faaliyetlerini Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı(UAEA) denetimine açmaları istenmekte ve tartışmalar bu konu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Dünyada bir takım ülkelerin nükleer silahlara sahip olması sorun teşkil etmezken bunlara katılmak isteyen yeni ülkelerin ortaya çıkması hangi değerlere göre engellenmektedir sorusunun temeli 1970 yılında yürürlüğe giren ve kısaca NSYÖ olarak adlandırılan Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması(Non-Proliferation Treaty, NPT)'na kadar uzanmaktadır.(Craig, 2007:43-51). Bu antlaşma ile nükleer silahlara sahip olan ve aynı zamanda BM Güvenlik Konseyi'nin de daimi üyesi olan beş ülke yasal anlamda nükleer silah sahibi ülke olarak kabul edilmekte ve aynı

şekilde söz konusu ülkelerin nükleer silah sahibi olmayan ülkelere nükleer silah veya diğer nükleer patlayıcıları temin etmemeleri ve yapmaları için yardımda bulunmamaları kayıt altına alınmaktadır. Buna ek olarak nükleer silah sahibi olmayan anlaşmaya taraf ülkeler bu silahları ve patlayıcıları temin etmemeyi ve yapmamayı taahhüt ederek UAEA ile yapacakları bir Güvenlik Denetimi Anlaşması ile UAEA'nın güvenlik denetimini kabul etmektedirler. (<http://www.taek.gov.tr/uluslararası/cok-tarafli-anlasmalar-sozlesmeler/134-npt.html>)

NSYÖ Antlaşması ile nükleer silahlara sahip olma konusunda meşruiyet kazanan beş ülkenin haricinde nükleer silah üreten ilk ülke olan İsrail bunu hiçbir zaman kabul ya da inkâr etmemiştir. NSYÖ Antlaşması'na imza atmayan İsrail'e nükleer teknoloji yardımı 1956 Süveyş Krizi ile birlikte ittifak içerisinde olduğu Fransa'dan gelmiş, nükleer yakıt ise İngiltere'den tedarik edilmiştir. (<http://www.globalsecurity.org/wmd/world/israel/nuke.htm>). NSYÖ Antlaşması'nın imzalanmasından sonra nükleer silah üreten bir başka ülke olan Hindistan, bölgesinde nükleer Çin'e karşı bir denge unsuru olması hesabıyla nükleer teknoloji açısından ABD tarafından destek görmüştür. Hindistan'ın nükleer silahlara sahip olması karşısında endişeye kapılan ve kendi nükleer silahını üretmeyi isteyen Pakistan'a ise Hindistan'la iyi ilişkilere sahip olmayan Çin destek vermiştir. Yine Kore Savaşı'nda ABD'ye karşı savaşan Kuzey Kore'nin nükleer çalışmalarına ABD karşıtı kampta yer alan Sovyetler Birliği ve Çin yardımcı olmuştur.(Kibaroglu, 2005:9). NSYÖ Antlaşmasına karşın nükleer silahların yayılması Soğuk Savaş Dönemi'nin kendine has şartlarının bir sonucu olmuştur. İki blok halinde şekillenen uluslararası sistemde her blok var olan uluslararası dengelyi kendi lehine çevirebilmek adına altına imza attıkları antlaşmaların aksine hareket edebilmişlerdir. Yukarıda ifade edilen ülkelerin nükleer silah sahibi olmaları bu politikaların sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte iki kutuplu sistem de sona ermiş ve dengeleri kendi lehine çevirmek adına nükleer silahlanmaya göz yumulmasına yönelik güvenlik stratejileri de böylece geçerliliğini yitirmiştir. Yeni dönemde tek süper güç olarak uluslararası sahnede yalnız kalan ABD, 11 Eylül saldırıları sonrasında kendi tehdit algılarına göre belirlediği güvenlik stratejileri çerçevesinde uluslararası sisteme şekil vermeye başlamıştır. Bu çerçevede 11 Eylül'ün hemen ertesinde ABD Başkanı George W. Bush, 29 Ocak 2002 tarihinde yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında *Şer Eksenini* tanımlamasını ortaya atmış ve Kuzey Kore, İran ve Irak'tan meydana gelen bu eksenin uluslararası güvenlik açısından ciddi bir tehdit olduğunu iddia etmiştir. (<http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3442792,00.html>). Bu ifadeden yaklaşık bir yıl sonra Irak, kitle imha silahları bulundurduğu ve teröre destek verdiği şeklinde daha sonra gerçek olmadıkları ortaya çıkan iddialarla ABD tarafından işgal edilmiştir. Bu işgalle birlikte Irak saf dışı bırakılmış, şer ekseninin veya üçgeninin diğer iki yanını oluşturan İran ve Kuzey Kore nükleer silahlara sahip olmak veya sahip olma yolunda adımlar atmak suçlamalarıyla ABD tarafından hedef tahtasına oturtulmuşlardır.

Son yıllarda nükleer silahlar konusunda devlet merkezli tehdit açısından dünya gündeminin ilk sıralarında yer alan bu iki devletten biri olan Kuzey Kore bu yöndeki faaliyetlerini Kore Savaşı sonrasında başlatmış ve yaklaşık altmış yıl sonra amacına ulaşmayı başarmıştır. NSYÖ Antlaşması'na imza atmış bulunan Kuzey Kore 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgal etmesiyle dikkatinin bu bölgede olacağından hareketle konjonktürü müsait görmüş ve ABD Başkanı Bush'un şer eksenini ifadesini gerekçe göstererek aynı yıl bu antlaşmadan çekilmiştir.(Kıbaroğlu, 2004:166). Bunun devamında nükleer silah geliştirme faaliyetlerine hız vermiş ve bu faaliyetler neticesinde 2006 yılında Pasifik'te füze denemesini başarıyla gerçekleştirerek Japonya topraklarını vurabilecek seviyeye geldiğini dünya kamuoyuna göstermiştir.(Akçadağ, 2010:12,13)

11 Eylül saldırılarından sonra ABD'nin ilan ettiği önleyici savaş stratejisi çerçevesinde kendisine karşı doğrudan bir saldırı olmasa da tehdit oluşturduğunu düşündüğü hedeflere karşı saldırı hakkını kendisinde görmesi ve tesislerini UAEA'nın denetimine açmasına rağmen Irak'ı işgale girişmesi Kuzey Kore için de uyarıcı olmuştur. Kuzey Kore yönetimi, ABD tarafından uğrayacağı bir saldırıyı önlemek için anlaşma hükümlerine tam anlamıyla uymanın değil caydırıcı bir etki sağlayacak nükleer silahlara sahip olmanın daha doğru olduğunu düşünmüştür. Güney Kore ve Japonya'da bulunan ABD askeri varlığı da Kuzey Kore'nin ABD'ye karşı duyduğu tehdit algısını daima canlı tutmuştur.(Khaliun, 2007:121-132)

Kuzey Kore'nin gerçekleştirdiği nükleer denemeden hemen beş gün sonra ABD, BM Güvenlik Konseyi'ne bir karar tasarısı sunarak tüm üyelerin kabulü ile 1718 sayılı kararı aldırılmıştır. Bu kararla başta askeri ve ticari konular olmak üzere Kuzey Kore'ye karşı birçok alanda ambargo, yasaklamalar ve yaptırımların uygulanması kabul edilmiştir. Soğuk Savaş Dönemi'nde Kuzey Kore'ye destek olan Çin ve Rusya da bu nükleer denemeye tepki göstererek Kore yönetimini kınamıştır. Bununla birlikte Kuzey Kore'nin nükleer silah sahibi olması en çok can düşmanı olarak nitelendirilebilecek olan Japonya'yı endişelendirmiş, uluslararası kamuoyunda Japonya'nın da güvenliği açısından endişe duyduğu bu durumu dengelemek için nükleer silah edinme gayreti içerisinde olabileceği yolunda tartışmalar yaşanmıştır. (Khaliun, 2007:121-125)

Kuzey Kore, nükleer denemesini başarıyla gerçekleştirmiş olmasına rağmen fırlatma imkânları bağlamında sahip olduğu teknolojik kapasite açısından ABD için bir tehdit oluşturacak durumda değildir. Bununla birlikte söz konusu nükleer silahlar ABD'nin bölgedeki müttefikleri olan Japonya ve Güney Kore için ciddi tehdit oluşturmaktadırlar. Buna ilave olarak NSYÖ Antlaşması kararlarına aykırı bir şekilde nükleer silahlanmanın yayılması başka ülkeler için de emsal teşkil edebileceği için ABD tarafından kabul edilemez bir durum olarak karşılanmaktadır. Aynı şekilde bu

durum NSYÖ Antlaşması'nın itibarının azalmasına ve etkisini yitirmesine de yol açmaktadır. Bu nedenle de Kuzey Kore'nin nükleer programından vazgeçmesi yönündeki gayretler aralıklarla sürdürülmektedir ancak bugüne kadar bu konuda alınmış kesin bir netice bulunmamaktadır.

ABD'nin Irak'ı işgalinden sonra uluslararası güvenlikle ilgili konularda gündemin ilk sırasında İran'ın nükleer faaliyetleri bulunmaktadır. Tam bu noktada Alexander Wendt'in *Social Theory of International Politics* adlı çalışmasında vurgu yaptığı tehdit algılamalarında devletlerin sahip oldukları kimliklerinin önemli bir rolü olduğu yolundaki değerlendirmeleri doğrulanmaktadır. İran, ilk nükleer faaliyetlerine ABD yönetimi ile iyi ilişkiler içerisinde olan Şah döneminde başlamıştır ve bunu ABD'nin desteği ile gerçekleştirmiştir.(Uşaklı, 2009:107). Ancak İslam Devrimi ile birlikte nükleer faaliyetlere ara verilmiş, İran-Irak Savaşı'ndan sonra konu tekrar gündeme getirilerek özellikle Ahmedinejad Dönemi ile birlikte nükleer programa hız kazandırılmıştır.(Beheşti, 2010:20). Devrim öncesinde uluslararası güvenlik açısından sorun teşkil etmeyen nükleer İran, Devrim sonrası yeni rejimin ABD ile ters düşmesi nedeniyle bir anda uluslararası güvenliği tehdit eden en önemli ülkelerden biri haline gelmiştir.

İran'ın gelecekte nükleer silah üretecek kapasiteye ulaşacağı yolunda pek çok tahmin yapılmakla birlikte mevcut durumda nükleer silah ürettiği yolunda somut herhangi bir kanıt bulunmamaktadır. NSYÖ Antlaşması'na imza atmış İran'ın (Kuloğlu, 2010:60) nükleer faaliyetlerinden endişe duyulması uluslararası sistemin dominant gücü olan ABD'nin bu ülkeyi şer ekseninde tanımlaması ile doğrudan ilişkilidir. Mart 2006'da açıklanan Amerikan Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde, İran öncelikli tehdit olarak tanımlanmış ve nükleer programının tamamen barışçıl amaçlar için olduğunu objektif bir şekilde kanıtlanamamakla suçlanmıştır.(Köse, 2008:23). Oysaki henüz nükleer silahlara sahip olmayan bir İran'ın kısa ve orta vadede ABD'yi hedef alabilecek kapasitede nükleer silahlara sahip olması düşünülemezken nasıl olur da öncelikli tehdit olarak tanımlanır sorusunun cevabını başka yerde aramak gerekmektedir.

ABD, Büyük Orta Doğu Projesi veya Kuzey Afrika'nın da buna dahil edilmesiyle Genişletilmiş Büyük Orta Doğu Projesi(Aras, 2005) ile Orta Doğu'ya yeni bir şekil vermeye çalışmaktadır. Buna karşılık nükleer silahlara sahip bir İran dokunulmaz hale gelecektir ve ABD'nin bölgedeki hareket özgürlüğünü sınırlayıcı bir etkiye bulunacaktır. Bu nedenle de ABD politikaları açısından İran'ın Pakistan ve Kuzey Kore gibi nükleer silahlar üretmesine imkân vermeden engellenmesi gerekmektedir. Ayrıca ABD için meselenin bir de İsrail boyutu vardır ve coğrafi mesafe dolayısıyla İran'ın silah kapasitesi ABD için bir tehdit unsuru taşımazken hemen yanı başındaki İsrail için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Nükleer silahlara sahip olacak bir İran halen var olan fırlatma imkânları ile coğrafi anlamda küçük bir alana sıkışmış olan İsrail'i vurabilecek kapasiteye sahiptir. Nükleer silahlara sahip İsrail'in bölgede lehine olan denge aynı silahlara sahip bir İran'ın ortaya çıkması

ile deęiŖecektir. Bu durum Başkan J.F. Kennedy'nin öldürülmesinden sonra İsrail'in nükleer faaliyetlerine göz yuman ve onu en önemli müttefiki olarak gören ABD için kabul edilemez bir durumdur.

İran'ın nükleer programını engellemek için birçok girişimde bulunan ABD, bu çerçevede öncelikle diğer Güvenlik Konseyi üyeleri ve Almanya'nın yer aldığı devletler grubu ile İran arasında sürdürülen müzakereleri desteklemekle birlikte bu konuda her türlü yaptırımın uygulanmasını istemektedir. İran'ın nükleer faaliyetlerinin engellenmesi konusunda oldukça kararlı olan ABD yönetimi bu tutumunu 2010 yılı stratejik güvenlik raporunda İran'ı atom bombası ile tehdit ederek açık bir biçimde ortaya koymuştur. (Beheşti, 2010:21).

Sorunun diğer tarafını oluşturan İran için ABD'nin Afganistan ve Irak işgallerinden sonra nükleer güç sahibi olmak daha bir önem kazanmıştır. Bu işgallerle birlikte doğudan ve batıdan Amerikan askeri güçlerinin doğrudan tehdidi altına giren İran'ın, güvenliğini sağlamak için elinde çok fazla seçenek kalmamıştır. Bir devletin kendisinden güçlü bir devlete karşı güvenliğini sağlamanın klasik anlamda iki yolu bulunmaktadır ve bunlardan birincisi kendi kaynaklarına yoğunlaşarak(self help) güvenliğini sağlamak iken ikincisi aynı tehdidi hisseden diğer devletlerle ittifak yoluna giderek bir güç dengesi(balance of power) oluşturmak şeklindedir. İki kutuplu yapının sona ermesi ile birlikte uluslararası arenada tek süpergüç olarak yalnız kalan ABD'ye karşı mevcut konjonktürde ikinci seçeneğin kullanımı sınırlı etkiye sahiptir. Bu durumda İran'ın ABD'ye karşı takip edeceği temel güvenlik politikası nükleer silahlara dayalı caydırıcılık stratejisi olmaktadır.

Her ne kadar nükleer silah üretme niyetinde olmadığını iddia etse de petrol ve doğal gaz kaynakları açısından oldukça zengin olan İran'ın sadece nükleer enerji peşinde olduğuna inanmak pek akla yatkın durmamaktadır. Bölgesinde bir Şii nüfuz alanı oluşturarak etkili bir bölgesel güç olma yolunda ilerleyen İran için nükleer silahlar hem güvenlik açısından hem de sağlayacağı prestij açısından vazgeçilmez görünmektedir. Bu nedenle uluslararası kamuoyunun tepkisine rağmen kısa vadede İran'ın nükleer politikasında bir değişikliğe gitmesi beklenmemektedir.

## II. Terör Örgütlerinden Kaynaklanan Tehditler

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte uluslararası güvenlik alanında yaşanan en önemli değişikliklerden birisi terör konusunda gerçekleşmiştir. Terör, çağımıza has bir olgu olmamakla birlikte kullandığı yöntemlerin çeşitlenmesi ve devletler arasındaki sınırları geçersiz kılacak şekilde küresel bir kimlik kazanmasıyla yeni yüzyılda ciddi bir dönüşüm gerçekleştirmiştir. Özellikle 11 Eylül saldırıları ve onu takip eden yıllarda Madrid ve Londra bombalama olayları en güçlü devletlerin bile terör saldırılarına maruz kalabileceğini kanıtlamış ve bu bağlamda uluslararası terörün 21. yüzyılın en önemli güvenlik konularından biri olacağını göstermiştir.

Bugüne kadar terörün insanlığa yaşattığı acıları ve verdiği zararları saymak imkânsızdır ancak asıl korkulan gerçekleştiğinde yani terör örgütlerinin nükleer silahlara sahip olması durumunda yaşanabilecek olanların yanında geçmişte yaşananlar çok hafif kalacaktır. Uluslararası güvenlik açısından değerlendirildiğinde devletler arasında nükleer silahların yayılması önemli bir tehlikedir ancak bundan daha tehlikeli olan terör örgütlerinin bu silahları üretme veya bunlara ulaşma imkânını elde etmesidir. Nükleer silahlara sahip olan devletlerin rasyonel hareket edeceği düşünülerek bu silahları kullanmayacakları varsayılmaktadır ve nitekim Soğuk Savaş Dönemi'nde vuku bulan Kore, Vietnam ve Yom Kippur savaşlarında mevcut olan nükleer silahların kullanılmamış olması buna örnek gösterilmektedir. Buna karşılık en değerli varlığı olan canını bile inandığı değerler uğruna feda etmekten çekinmeyen ve *canlı bomba* şeklinde ifade ettiğimiz yöntemlerle eylemlerini gerçekleştiren terör örgütlerinin rasyonel hareket ederek nükleer silah kullanmayacaklarını düşünmek mümkün değildir. Bu durum, ABD Başkanı Barack Obama'nın 2009 yılında yaptığı bir konuşmada "terör örgütlerinin nükleer silahlar aradığını biliyoruz ve buldukları zaman kullanmaktan kaçınmayacaklarına inanmamız için pek çok neden var" (<http://www.america.gov/st/texttrans-english/2009/December/20091203182148abretnuh0.894152.html&distiducs#ixzz0Zw9AAoER>) ifadesinde de yer bulmuştur.

Bugüne kadar terör örgütlerinin nükleer silah elde ettiklerine dair bulgulara rastlanmamıştır ancak bu durum nükleer silah sahibi olmayı istemedikleri ya da bunun mümkün olmayacağı anlamına da gelmemektedir. Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte yerini alan Rusya Federasyonu'nun ciddi ekonomik ve siyasi sorunları nedeniyle ortaya çıkan otorite boşluğunda bu ülkede var olan nükleer silah stoklarının kontrolsüz kalması ve bu silahların istenmeyen ellere geçmesi ihtimali başta ABD olmak üzere uluslararası kamuoyunda büyük endişeye yol açmıştır. Ayrıca Rusya'daki nükleer tesislerin birçoğunun kapanması ve kapasite düşürmesi sonucunda buralarda çalışan binlerce bilim adamının işsiz kalması terör örgütlerinin nükleer silah üretiminde çok önemli bir yeri olan teknolojik bilgiye ulaşma imkânlarını artırmıştır. (Kibaroglu, 2006:124-132).

Soğuk Savaş Dönemi'nde devletler arasında meydana gelebilecek nükleer bir savaşın önüne geçilmesinde etkili bir rol üstlenen caydırıcılık politikası, uluslararası terör örgütleri söz konusu olduğunda geçerliliğini yitirmektedir. Bu nedenle de terör örgütleri ile klasik yöntemlerin dışına çıkılarak mücadelede edilmesi ve bütün ulusların katılımıyla ortak bir hareket tarzı geliştirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda bir çalışmaya Rusya öncülük etmiş, hazırladığı taslak metin BM Genel Kurulu'nda müzakere edilerek sözleşme haline getirilmiştir. 13 Nisan 2005 tarihinde kabul edilen "Uluslararası Nükleer Terörizm Hareketlerinin Bastırılması Sözleşmesi(International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism)" (<http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/icsant/icsant.html>) bu alanda yapılan ilk ve en önemli uluslararası işbirliği hamlesidir. Bu sözleşmenin temel amacı "ciddi problemler ortaya çıkmadan nükleer silah ve silah yapımında kullanılan maddelerin terör örgütlerinin eline geçmesini engellemek"(Özgür, 2006:111) olarak açıklanmıştır.



Bunun haricinde bu yöndeki çabalardan bir diğeri olarak ABD'nin Rusya Federasyonu dahilinde bulunan denetim zafiyeti içerisindeki nükleer maddelerin kontrolünün sağlanması konusunda 10 milyar Doları bulan bir mali kaynak ve eleman desteği ile Rus yönetimine yardım etmesini söylemek gerekir. ABD yönetimi ayrıca nükleer bilimle uğraşan birçok Rus bilim adamına binlerce dolar maaş ödeyerek bunların ekonomik gerekçelerle sahip oldukları teknolojik bilgiyi istenmeyen güçlere satmalarının önüne geçmeye çalışmıştır.(Kibaroğlu, 2006:132). Bunlara karşılık silah ve uyuşturucu kaçaklığı yapan şebekelerin yardımı ile Rusya'daki bazı nükleer maddelerin sınır dışına çıkarıldığı yolunda ciddi şüpheler bulunmaktadır.

Nükleer terör tehlikesi sadece nükleer silahların terör örgütlerinin eline geçmesinden ibaret değildir. Dünyanın birçok yerinde kurulan nükleer santrallerde enerji üretimi sonrası ortaya çıkan radyoaktif atık maddeler bulunmaktadır ve bu maddeler nükleer silah yapımında olmasa bile kirli nükleer bomba veya kaba nükleer bomba olarak tabir edilen patlayıcıların yapımında kullanılmaktadır.(Kibaroğlu, 2006:133). Bunlara ilave olarak 11 Eylül saldırıları ile akıllarda yer eden terörist faaliyetlerde uçakların kullanılması aynı yöntemin nükleer santrallere karşı da kullanılabileceğini akla getirmektedir. Terör örgütlerinin kullanabileceği muhtemel olan ve yöntemi öngörülemeyen eylemlerinin klasik metotlarla önlenebileceğini düşünmek mümkün değildir. Bu noktada en etkili önlem olarak istihbarat faaliyetleri görülmektedir ve sağlanan bilgiler ışığında terör eylemleri henüz gerçekleşmeden önlemler alınmalıdır. Uluslararası terörün küresel özelliği dikkate alındığında istihbarat konusunda ve diğer alanlarda uluslararası işbirliğinin gerekliliği önem kazanmaktadır.

## SONUÇ

Nükleer teknoloji insanoğlunun bilimsel anlamda ulaştığı zirvelerden bir tanesidir ve bu teknoloji kullanım alanına göre insanlık için çok faydalı olabileceği gibi büsbütün yok edici de olabilmektedir. Devletler bu teknolojiye sahip olmak isterken en basit haliyle prestij kazanmayı, nükleer enerjinin getirdiği ekonomik katma değeri ve nükleer silahların sağladığı caydırıcı askeri gücü hesaba katmaktadır. İlk defa İkinci Dünya Savaşı'nda ABD tarafından Japonya'ya karşı kullanılan atom bombası ile etkisi çarpıcı bir şekilde gözlenen nükleer teknoloji bu tarihten itibaren dünyada ve/veya bölgesinde etkili bir güç olmak isteyen her devlet için elde edilmek istenen bir araç haline gelmiştir.

Başlangıçta sadece ABD'nin sahip olduğu bu teknolojiyi kısa bir süre sonra Sovyetler Birliği de elde etmiş ve onları BM Güvenlik Konseyi'nin diğer daimi üyeleri takip etmiştir. 1960'lı yılların başında ABD Başkanı Kennedy "gelecek on yıl içerisinde dünyada yirmiden fazla nükleer silah sahibi ülke bulunacak" şeklinde bir tahminde bulunmuş ancak öngörüsü –çok şükür- gerçekleşmemiştir. 60'lı yıllarda yaygın olan bu

öngörünün gerçekleşmemiş olmasında ve 2013 yılına ulaştığımız bu zamanda nükleer silahlara sahip ülke sayısının sadece dokuz olmasında nükleer silahsızlanma çalışmalarının büyük etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda nükleer silahların yayılmasının önlenmesine yönelik gerçekleştirilen en önemli çalışma 1970 yılında yürürlüğe girmiş bulunan NSYÖ Antlaşması'dır ve bu antlaşma ile BMGK Daimi üyesi olan beş ülkenin nükleer silah varlığına meşruiyet tanınarak diğer devletlerin nükleer silah sahibi olmaları engellenmek istenmiştir. Realist yaklaşıma göre devletlerarası ilişkilerde esas olan mutlak kazanç değil, nispi kazançtır ve bu nedenle bir devletin sahip olduğu nükleer gücün anlamlı olabilmesi için rakip/düşman devletin aynı silaha sahip olmaması gerekmektedir. 21. yüzyılın on üç yılını geride bıraktığımız bu günlerde her ne kadar aksi iddia edilse de nükleer silahların yayılmasının engellenmesine yönelik çalışmalarda temel anlayışın bu olduğu görülmektedir. NSYÖ Antlaşması'na imza atmayan İsrail'in nükleer kapasitesi söz konusu edilmezken Kuzey Kore ve İran'ın nükleer faaliyetlerinin yasaklanması için Birleşmiş Milletler 'den yaptırım kararları çıkartmaya çalışmayı ancak bu anlayışla açıklamak mümkündür. Buradan anlaşılmaktadır ki uluslararası güvenlik açısından sorun bir takım devletlerin nükleer silahlara sahip olması değildir. Esas endişe kaynağı bunlara hangi ülkelerin sahip olduğuna ilişkindir. Burada devletlerin sahip oldukları kimlikler ve bu kimlikler sonucu şekillenen tehdit algılamaları devreye girmektedir. Dünyayı kendi değerlerine ve menfaatlerine göre şekillendirmek isteyen ABD, bu menfaatlere aykırı bir duruş sergileyen ülkeleri haydut devlet, şer eksenini gibi ifadelerle tanımlamakta ve bu ülkelerin nükleer güç sahibi olmalarını engellemek için her türlü çabayı göstermektedir. Bununla birlikte nükleer tehdidin kaynağını sadece devletler oluşturmamaktadır ve uluslararası güvenlik konusunda bundan daha tehlikeli olarak nükleer terör kavramı ortaya çıkmaktadır. Özellikle 11 Eylül saldırıları ile birlikte terörün küresel bir kimlik kazanması ve klasik yöntemlerin dışında öngörülemeyen yeni yöntemler kullanmaya başlaması, aynı örgütlerin nükleer silah sahibi olma ihtimalleri ile birlikte düşünüldüğünde bir kâbus senaryosu gibi görülmektedir. Bu nedenle terör örgütlerinin nükleer maddelere ulaşmasının engellenmesine yönelik olarak en önemlisi 2005 yılında imzalanan Uluslararası Nükleer Terörizm Hareketlerinin Bastırılması Sözleşmesi olmak üzere uluslararası alanda çalışmalar yapılmaktadır. Ancak burada amaç sineğin yok edilmesi değil, bataklığın kurutulması anlayışına paralel olarak sonuca ulaşmak için terör örgütlerinin söz konusu maddelere ulaşmasının engellenmesinden daha öncelikli olarak terörü doğuran şartları ortadan kaldırmak olmalıdır.

Bütün nükleer silahsızlanma çabalarına rağmen yeryüzünde bulunan mevcut nükleer silahlar dünyayı on kere yok edecek güce sahiptir ve nükleer silahların varlığı sadece bu silahlara sahip ülkelerin değil, tüm insanlığın ortak sorunudur. Şu ana kadarki eylemleri ile değil de sadece söylemleri ile veya başka bir ifade ile yaptıkları ile değil de yapacağını söyledikleri ile Nobel Barış Ödülü'nü alan Barack Obama, *sıfır nükleer silah* söylemi ile güvenlik politikasını açıklamıştır. Bu durum kısa vadede gerçekleşecek bir vaat olmasa da gelecek için bir umut doğurmaktadır. Nükleer

silahlanmayı başlatan ABD'nin, nükleer silahsız bir dünyayı gerçekleştirmeyi başarması her ne kadar Hiroşima ve Nagazaki'de hayatını kaybeden yüz binlerce insanı geri getiremeye de uluslararası güvenlik açısından önemli bir rahatlama sağlayacaktır.

### KAYNAKÇA

- AKÇADAĞ, Emine (2010), "Yumuşak Güç Japonya'nın Sert Güç Arayışları", **Bilge Strateji**, 1(3),12-13.
- ARAS, Bülent (2005), "11 Eylül, Büyük Orta Doğu ve Türkiye", **Avrasya Dosyası**, (11), 3.
- BEHEŞTİ, Hüseyin (2010), İran Nükleer Meselesi ve Stratejik Hesaplar", **Stratejik Düşünce**, 1(7),20.
- CRAIG, Ken (2007), "The Nuclear Non-Proliferation Treaty: Achieving International Security Through Diplomacy", **Canadian Military Journal**.
- FUKUYAMA, Francis (2012), **Tarihin Sonu ve Son İnsan**, İstanbul: Profil Yayıncılık
- HUNTINGTON, Samuel (2005), **Medeniyetler Çatışması**, İstanbul: Vadi Yayınları
- KHALIUN, Angar (2007), **Kuzey Kore'nin Nükleer Politikası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KİBAROĞLU, Mustafa (2004), "Kuzey Kore'nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar", **Uluslararası İlişkiler**, 1 (1), 156-158.
- KİBAROĞLU, Mustafa (2005), "Enerji mi? Silah mı? Nükleerin İki Yüzü", **Avrasya Dosyası Nükleer Özel Sayı**, 9.
- KİBAROĞLU, Mustafa (2006), "Kitle İmha Silahları İle Terör: Kıyametin Yeni Eşiği Mi?", **Avrasya Dosyası**, 12(3).
- KÖSE, Talha (2008), **İran Nükleer Programı ve Orta Doğu Siyaseti: Güç Dengeleri ve Diplomasinin İmkanları**, Ankara: Seta.
- KULOĞLU, Armağan (2010), "İran'ın Nükleer Teknoloji Çıkmazı, Gelişmeler ve Türkiye", **Ortadoğu Analiz**, 2(19-20),60.
- ÖZGÜR, Salih (2006), **Geleceğe Yönelen Tehdit, Kitle İmha Silahları**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- URL, "Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Antlaşma (NPT)"(2010), <http://www.taek.gov.tr/uluslararası/cok-tarafli-anlasmalar-sozlesmeler/134-npt.html> (10.05.2011).

- URL, "Nuclear Weapons", <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/israel/nuke.htm>, (16.07.2013)
- URL, "ABD 'Haydut Devletler' Listesini Gözden Geçiriyor" (2008), <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3442792,00.html> (19.05.2011).
- URL, "President Obama on Afghanistan and Pakistan"(t.y.), <http://www.america.gov/st/texttrans-english/2009/December/20091203182148abretnuh0.894152.html&distid=ucs#ixzz0Zw9AAoER> (22.05.2011).
- URL, "International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism" (t.y.), <http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/icsant/icsant.html>, (23.05.2011).
- UŞAKLI, Ali Bülent (2009), "Nükleer Güç Olarak İran'ın Uluslararası Sistemdeki Yeni Konumu ve Konunun Türkiye Açısından Değerlendirilmesi", **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, 13.WENDT,
- Alexander (2003), **Social Theory of International Politics**, New York: Cambridge University Press.